

MARTIN MULDER

De
**wonderlijke
wereld**
van de
televisie

Avonturen met Mart Smeets, Willem Ruis,
Gert-Jan Dröge, Harry Vermeegen en vele anderen

PEPPER
BOOKS

'It was a very good year.'

Frank Sinatra

Nur 402/W042101

Bisac PER010000 / LCO010000

© Pepper Books

© MMXXI Tekst: Martin Mulder

Vormgever omslag: Mariska Cock

Opmaak binnenwerk: Studio L.E.O.

© Omslagfoto: Koos Breukel

© Foto 2: Mike Naber

© Foto 16: Willem Mouissie

De niet genoemde foto's komen uit het privébezit van Martin Mulder.

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie in zijn geheel
of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

pepperbooks.nl

Inhoud

Inleiding – De kat op het spek	9
1. Doe de gordijnen maar dicht	16
2. In het diepe	30
3. Huursoldaat	38
4. Gaat het weer een beetje?	60
5. De slag bij Oostende	78
6. Curaçao & Miami	89
7. De naam is Storms	114
8. Ik wens je veel personeel	133
9. Een gevarieerd menu	149
10. Goede tijden, slechte tijden	166
Epiloog	189

Inleiding

De kat op het spek

Het was op een vrijdagmiddag in het voorjaar van 2019, het virus was nog ver weg. Ik was bezig met mijn dagelijkse fietsronde door Amsterdam. Een uurtje trappen om een beetje in conditie te blijven (zo maakte ik mijzelf wijs); in feite was het een excuus om zo omstreeks vijf uur, als beloning, een drankje te consumeren in een of andere vage kroeg van twijfelachtige reputatie. Ik ben opgegroeid in de tijd dat je in cafés op de Zeedijk of in de Jordaan regelmatig getuige kon zijn van een handgemeen (waarbij, volgens eeuwenoud protocol, het vuistgevecht buiten voor de deur plaatsvond).

Helaas zijn cafés in die categorie behoorlijk schaars aan het worden. Om teleurstellingen te voorkomen, streek ik met steeds grotere regelmaat neer in Proeflokaal de Ooievaar op de kop van de Zeedijk. Dit hok – want meer is het niet – is een oase in deze Nutella-buurt.

Ik ga niet het uitgekauwde cliché ‘de tijd heeft hier stilgestaan’ opgooien om dit pareltje te beschrijven. Je zou wel kunnen vaststellen dat de klok hier redelijk weldadig achterloopt. Een jaartje of veertig. Niet verwonderlijk dat je aan de kleine bar types aantreft die de meesterlijke cartoons van Peter van Straaten bevolken of die figureren in de bundel *Kroeglopen* van Simon Carmiggelt.

Onder de vaste clientèle bevinden zich meestal ook een paar fijne ‘karpatenkoppen’. Voor niet-Amsterdammers klinkt dit misschien denigrerend, maar deze typering mag in ons ‘dorp’ gewoon gebruikt worden. Temeer daar deze is bedacht door Gerard Reve, ook Amsterdamer van geboorte.

De Ooievaar is ook de plek waar mijn heldhaftige voornemen om een of hoogstens twee glazen middelmatige rode wijn te drinken meestal roemloos sneeft. Want voor je het weet, krijg je iets aangeboden van een volstrekt onbekende die naast je zit geklemd. Dat je dit over je kant laat gaan, is uiteraard ondenkbaar.

‘Nog een keiltje voor mijn buurman!’ riep ik op een gegeven moment naar de kastelein. Ik was naadloos op plat Amsterdams overgeschakeld. Mijn moeder heeft dit er op jonge leeftijd weliswaar met zachte hand uit geramd, maar hier mag ik het schaamteloos inzetten.

Voor ik het wist, kwam ik in de bekende rondjeswedloop terecht waaruit het moeilijk ontsnappen is. Ik raakte verwickeld in een levendige conversatie met mijn buurman over, ja, zo’n beetje van alles. Belangstellend informeerde ik bij mijn nieuwe beste vriend naar zijn bezigheden in het dagelijks leven. Hij bleek al ruim dertig jaar verpleger in een verzorgingshuis te zijn. Toen moest ik ook met de billen bloot en vertelde ik dat ik een lang en bewogen leven achter de rug had als cameraman bij de Nederlandse televisie. Uit ervaring weet ik dat er dan iets komt in de trant van: ‘Ah, dan ken je vast wel...’ en vervolgens meestal de naam van een mij totaal onbekend iemand die wel eens de catering gedaan heeft bij *GTST* of spotjes heeft ingehangen bij *Per Seconde Wijzer*. Maar in dit geval viel de naam Rijk de Gooyer. Bij leven en welzijn al een legende.

Omdat De Gooyer zelf vlak bij de Zeedijk heeft gewoond en bovendien een olympisch innemer was, bezocht hij regelmatig de Ooievaar, zo wist mijn buurman te vertellen.

Ik bestelde nog een rondje en vond het een mooi moment voor een stoer televisieverhaal. Ik proostte en stak van wal.

Het was 1983. Een van de eerste grote buitenlandse klussen die ik als cameraman mocht doen, was *AVRO's Sterrenslag*. Het format was eenvoudig van opzet: een stuk of 25 Bekende Nederlanders (artiesten, presentatoren, sporters, politici) namen het in teamverband tegen elkaar op. Het betrof simpele spelletjes in de categorie autobandgooien, stormbaan-met-hindernissen, et cetera. Grootste aantrekkingskracht van het programma was uiteraard de interactie tussen de BN'ers. Voor mij, opgegroeid in een semi-intellectuele VPRO-omgeving, enigszins tenenkrommend om naar te kijken, maar wel decennialang een enorme kijkcijferhit. *You can't argue with success*, zeggen ze in Hollywood. En als beginnend cameraman kon ik niet al te kieskeurig zijn. Bovendien, daar kwam ik al snel achter, waren die low-culture shows waar de grachtengordel op neerkeek eigenlijk ontzettend leuk om te doen. Ik heb dan ook schaamteloos en met veel plezier gewerkt bij programma's als *Ron's Honeymoonquiz*, *Wedden, dat...?* en *Op losse groeven*.

Het waren, budgettair gezien, gouden tijden voor de tv. De AVRO had als publieke omroep en vereniging met meer dan een half miljoen leden zeer ruime financiële middelen. Zodoende had men besloten om een speciale wintereditie te produceren onder de klinkende titel *Sterrenslag in de sneeuw*. De regie was als vanouds

in handen van Henny Budie, die in Hilversum een bijna mythische status had. Helaas is hij veel te vroeg, in 1993, overleden. Als locatie was gekozen voor het wintersportplaatsje Patsch in Oostenrijk. Iedereen werd ondergebracht in Gasthaus Hochmahdalm. Het illustere gezelschap bestond onder anderen uit Willeke Alberti, Ron Brandsteder, wielrenner Jan Janssen, Erica Terpstra, Rudi Falkenhagen, meidengroep Babe en natuurlijk Rijk de Gooyer.

De sterren werden ingevlogen; wij als crew waren in een colonne camerawagens al vooruitgegaan om de boel technisch voor te bereiden.

Zo'n uitstapje is natuurlijk een schoolvoorbeeld van de kat op het spek binden. Er werd in die tijd bij de tv al standaard stevig ingenomen, maar zo ver van huis, hoog in de bergen en met een dergelijk gezelschap was het hek helemaal van de dam. Dit mede dankzij Frau Kochel, de uitbaatster van het Gasthaus, die het begrip *geöffnete Bar* voortvarend aanpakte: reeds bij het ontbijt stonden de kleine glaasjes witte narigheid klaar. 's Avonds, na een lange, vermoeiende opnamedag, was de stemming in de eetzaal zeer uitgelaten. En 's nachts waren er (hoe verrassend), de gebruikelijke John Lanting-achtige tafereelen op de gangen: veel geschuifel, open- en dichtslaande deuren en 'toevallige' ontmoetingen op de overloop. De kamers waren zeer gehorig, maar 's ochtends keek iedereen elkaar glimlachend aan bij het ontbijt met de geruststellende gedachte: *what happens in Patsch, stays in Patsch*.

De vier opnamedagen gingen voorspoedig. Op de laatste avond was ook het laatste restje gêne verdwenen. Er werd zelfs voor omroepbegrippen zeer voortvarend genuttigd en het was nog lang onrustig op de gangen.

De volgende dag was een vrije dag; pas 's avonds zouden de BN'ers naar het vliegveld worden gebracht. Frau Kochel had daarom iets leuks bedacht voor haar gasten. Men kon onder leiding van een ervaren berggids een mooie langlauftocht maken. Om tien uur verzamelen in de hal. Maar de volgende ochtend om kwart over tien was het animo niet al te groot, constateerde onze Gastfrau in een lege foyer. Ze besloot tot een rondje bellen. Mijn kamer was direct boven de receptie en naast die van Rijk de Gooyer, die als laatste, samen met Ron Brandsteder, de honneurs aan de bar had waargenomen. Ik hoorde de telefoon bij Rijk een paar keer overgaan, toen gestommel en gevloek. De schelle stem van Frau Kochel schalde door het hele hotel: 'Herr Gooyer, wollen Sie langlaufen?'

Twee seconden stilte, en toen brulde Rijk: 'Nein, mein Gott, Mensch, ich will langschlafen!'

Mijn buurman aan de bar vond het een mooi verhaal en we brachten een toast uit op deze helaas in 2011 gesneuvelde Laatste der Mohikanen.

Zoals vaak gebeurt als er drank in het spel is, nam ik daar en toen een kloek besluit: ik zou nu eindelijk eens werk maken van mijn voornemen om dit soort belevenissen op te schrijven.

Ik was mij toen stiekem al een beetje aan het terugtrekken uit Hilversum, de zelfbenoemde Mediastad. Ruim veertig jaar sjouwde ik rond met tamelijk zware camera's op mijn schouder. Rugklachten zijn in mijn beroepsgroep een veelvoorkomend verschijnsel, maar zijn mij gelukkig bespaard gebleven. Het leek mij echter verstandig de statistieken niet langer te tartten. Bovendien,

en dat vond ik eigenlijk belangrijker, was het zo langzamerhand tijd om plaats te maken voor jonge honden.

Zo nu en dan kom ik collega's tegen uit de categorie *Grumpy Old Camera Men*. Zij monkelen dat bij de televisie alles tegenwoordig 'sneller moet' en dat er 'vroeger veel meer geld was'. Dat klopt, ik was daarbij. Enige weemoed is ook mij niet vreemd als ik aan die tijd terugdenk, maar dat doe ik altijd met een tevreden glimlach op mijn gezicht. Naarmate ik steeds dieper in mijn archieven duik – werkfoto's, *call sheets*, artikelen uit omroepgidsen et cetera – word ik juist heel vrolijk.

Diepzeeduiken in het geheugen is niet zonder risico. Het zicht is troebel, je kunt niet te lang beneden blijven, maar ook niet te snel opstijgen. De opgedoken stukken zijn soms beschadigd, incompleet of vervaagd. Ondanks uitgebreide research en het raadplegen van collega's met een beter geheugen dan ik, zijn mijn herinneringen aan diverse avonturen misschien enigszins vertekend door mijn beslagen duikbril.

En ik permitteer mij in de beschrijving van sommige voorvallen wat frivoliteiten. 'Ik lieg de waarheid,' was het adagium van de al eerder genoemde Simon Carmiggelt. Wat ik in de komende hoofdstukken beschrijf, is niet gelogen. Het is alleen geschikt gemaakt voor vertelling aan de bar van een oud bruin café. Over stoere kroegverhalen wordt vaak een beetje geringschattend gesproken. Maar... mits goed verteld, mag ik ze graag horen. Ik ga mijn best doen.

Maar eerst nog een rondje voor het hele hok. En een toast op hen die vielen voor de goede zaak: Rijk de Gooyer, Gert-Jan Dröge, Guus Verstraete jr., Bart de Graaff, Jop Pannekoek, Henny Budie,

Conny Mus, Egbert van Hees, Willem Ruis, Fred Emmer en al die andere klinkende namen. Zij leven voort in talloze verhalen uit de wonderlijke wereld van de televisie.

Hoofdstuk 1

Doe de gordijnen maar dicht

Was Isaac Israëls een betere kunstschilder dan zijn vader Jozef? Kon Alessandro Scarlatti mooier componeren dan zijn zoon Domenico? Is Hazes junior een betere zanger dan senior? Is de zoon van een goede timmerman ook altijd een goede meubelmaker? Niet altijd, natuurlijk, maar als je bepaalde vakkennis en vaardigheden meekrijgt in je jeugd kan dat wel degelijk helpen bij je loopbaan.

Zolang ik mij kan herinneren, liep mijn vader rond met een 8mm-filmcamera. Het was een kleine, metalen doos met aan de voorkant een draaischijf met lensjes en aan de zijkant een opwind-sleutel. Compacte elektromotoren om de film door de camera te transporteren waren nog niet betaalbaar voor de amateurfilmer. Als mijn vader het veerwerk van de camera had opgedraaid (zoals je een speelgoedautootje opwindt), kon hij maximaal een minuut non-stop filmen.

Hij werd zo gedwongen om efficiënt te draaien en in korte scènes te denken. Bovendien was een 8mm-filmrolletje van vijf minuten duur en daar kwamen ook nog pittige ontwikkelkosten bij. Mijn vader kon, met de beperking van slechts vijf minuten materiaal, complete verslagen maken van de klassieke hoogtepunten:

sinterklaasintochten, bezoeken aan Artis en de Efteling, vakanties aan de Noordzeekust en de barre winter van 1963. Ik heb in mijn archief nog steeds de opnames van auto's die over de Sloterplas in Amsterdam Nieuw-West rijden.

Nadat een rolletje was volgeschoten, werd het in een lichtdicht aluminium doosje opgestuurd naar het laboratorium. Ik meen mij te herinneren dat dit bij Kodak in Driebergen was. Daarna begon het lange en ongeduldige wachten. In zo'n periode rende ik nog sneller dan normaal in de schoolpauze naar huis om de piepende klep van de brievenbus te openen in de hoop dat het filmpje was bezorgd. Meestal duurde dit tien hele lange dagen. Als dan eindelijk de dikke, gele envelop van Kodak er lag, werd het geduld van mijn moeder, broertje Peter en mij nog verder op de proef gesteld: de envelop werd pontificaal in het midden van de tafel gelegd.

Nu was het wachten op vader, die rond zes uur zou thuiskomen van zijn werk bij de vliegtuigfabriek Fokker. Als wij hem ten slotte hoorden aankomen op de trap – wij woonden driehoog – stonden mijn broertje en ik al in het portaal te springen en te brullen: 'De film is er, de film is er!'

Wij probeerden hem over te halen om meteen de projector en het scherm uit de kast te halen. We wisten uit ervaring dat dit kansloos was.

Eerst eten. En daarna diende er een sigaar gerookt te worden. Pas als de Agio ongeveer halverwege was, sprak hij de verlossende woorden: 'Doe de gordijnen maar dicht, jongens.'

Eindelijk begon de voorstelling en die was altijd spannend.

Ik denk dat er een hele generatie is die zich het geluid van een ratelende projector kan herinneren en nog de opgewonden kreten

hoort bij het zien van de lange nek van de Efteling-reus of de leeuwen in Artis. Jezelf niet in een spiegel te zien, maar op een groot scherm, terug in de tijd, was niets minder dan magisch.

De vijf minuten vlogen voorbij en het filmpje moest natuurlijk minstens nog drie keer in de herhaling. Bij de vierde keer begonnen mijn broertje en ik bij bepaalde scènes te roepen: 'En nu achteruit, achteruit!'

Peter en ik wisten dat er op de projector een magische knop zat, waarop *reverse* stond. Deze schakelaar werd sporadisch gebruikt, want mijn vader had ergens gelezen dat dit de slijtage van de projector en het filmmateriaal zou versnellen. Maar soms kon hij zelf ook de verleiding niet weerstaan. De reverse-knop werd omgegooid, de projectorlamp ging even uit, het geratel stakte een seconde of twee, om dan als een oude locomotief weer op gang te komen. De lamp floepte weer aan en daar verschenen mijn broertje en ik omgekeerd uit de branding; we holden achteruit terug naar het strand. Opwinding alom.

Van mijn vader heb ik ook de eerste beginselen van montage meegekregen. Als de schoenendoos met filmspoeltjes vol dreigde te raken, ging hij over tot het maken van compilaties. Bij de befaamde Amsterdamse Filmstudio Max Drukker op de Prinsengracht had hij een knip-en-plaksetje aangeschaft. Vol ontzag keek ik toe hoe hij met een soort scheermesje de film in strookjes sneed en die met speciale sellotape in een andere volgorde weer aan elkaar plakte. Zo werden er films samengesteld die soms wel twintig minuten duurden. Helemaal was ik onder de indruk van de titels die hij zelf maakte. Daartoe schreef hij sierlijke, witte letters op zwart karton

(*Op vakantie naar Texel*), die hij vervolgens filmde. Dan was het weer wachten op de gele envelop uit Driebergen tot hij de titels voor of tussen de films kon plakken. Ook gebruikte hij van die klassieke snackborden, waarbij je losse witte plastic letters op een vilten zwarte achtergrond kon prikken.

Het is dus niet verwonderlijk dat ik toen ik een jaar of zeventien was de oude camera van mijn vader overnam. Hij was overgestapt op de nieuwste generatie super 8-camera's, die met kleine penlite-batterijen elektrisch werden aangedreven. Ik moest het voorlopig met het oude opwindcameraatje doen, maar dat weerhield mij er niet van om er lustig op los te filmen.

Helaas zijn mijn eerste pogingen tot het toetreden van de wereld van de cinema zoekgeraakt door mijn chaotische, nomadische *wanderlust*. Wat ik wel weet, is dat mijn eerste filmpjes in de categorie *nouveau vague* vielen: shots van het Vondelpark vanaf het rek van een bakkersfiets. Pas veel later las ik dat een van de eerste bewegende filmbeelden ooit gemaakt zijn vanaf de voorkant van een stoomlocomotief.

Toen ik klaar was met de middelbare school – ik zat op de roemruchte Osdorper Scholengemeenschap – was de Filmacademie uiteraard de meest logische stap. Helaas werd ik niet aangenomen. Wellicht was het door mij ingestuurde Vondelpark-filmpje toch iets te vague.

Ik besloot om mijn cinematografische carrière even op een laag pitje te zetten. Er was in die tijd nog een andere opleiding waar je altijd naartoe kon als je nog een beetje aan het zwalken was: de Sociale Academie.

Het woord ‘vergaarbak’ is niet echt eerbiedig, maar ook hier was het vaagheid troef. Gelukkig was de studierichting Kultureel Werk (toen nog met een K, uiteraard) zodanig vrij gestructureerd dat ik rustig door kon gaan met mijn andere ‘kulturele’ activiteiten, namelijk het uitgeven van krantjes, het draaien van plaatjes en het organiseren van performances in jongerencentrum Paradiso. Dit alles maakte nu plotseling integraal onderdeel uit van mijn studie. Het derde jaar van de Sociale Academie – ik zat op de vestiging op het Karthuizerplantsoen, midden in de Jordaan – was officieel het stagejaar.

Mijn stageplek werd Paradiso, waar ik toch al zo’n beetje woonde. Daar verdiende ik met al mijn bezigheden een aardig inkomen, zodat ik mijn opleiding steeds meer als een omleiding begon te zien. Toen ik in de zomer van 1974 met studiegenoot Wouter van Oorschot (zoon van de befaamde uitgever Geert van Oorschot) ook nog op een epische rondreis van twee maanden door Mexico trok, had ik het ‘Jack Kerouac On The Road’-virus goed te pakken. Het voltooien van mijn studie teneinde het diploma ‘Kultureel Werker’ te behalen, leek mij inmiddels volkomen onnodig. Einde studie.

Naast mijn werk in Paradiso had ik ’s zomers een betrekking als technicus bij het Vondelpark Openluchttheater. Dit bekende, door de Gemeente Amsterdam, afdeling Jeugdhulp, gesubsidiëerde podium genoot in de stad een zekere reputatie. Iedereen kon er gratis concerten, theater, cabaret en kleinkunst bekijken en het was bij mooi weer een ideale plek om elkaar te ontmoeten, een biertje te drinken en een joint op te steken. Een prettige

bijkomstigheid was dat wij als medewerkers van het theater – we waren met z’n vieren – officieel de status van ambtenaar hadden, want in dienst van de Gemeente Amsterdam. Nu liep je met zoiets in die tijd normaal gesproken niet te koop, maar het had één groot voordeel: praktisch alle uren die we draaiden, waren zogenaamde ‘buitenambtelijke uren’. Na 17.00 uur ging de meter twee keer zo hard lopen, en na 24.00 uur – we moesten vaak tot na middernacht opruimen en afsluiten – zelfs drie keer. Dat tikte lekker aan. De programmering stopte altijd eind augustus. We moesten dan nog twee weken afbouwen en belandden daarna collectief in een uiterst riante regeling genaamd WWV: je ontving 75 procent van een toch al prettig salaris. Wel moest je gedurende de wintermaanden wekelijks op een formulier invullen wat je overige verdiensten waren. Dit zou dan afgetrokken worden van de uitkering. Op dit vlak ben ik roomser dan de paus, dus ik vulde altijd netjes de bedragen in die ik bij Paradiso bleef verdienen en inmiddels ook bij discotheek COC/De Schakel, waar ik deejay was. Het was de tijd van vóór de computers en automatisering. Mijn collega’s en ik kregen te maken met het onvermogen van de gemeente om de moeilijke rekensom ‘1900 gulden min 1200 gulden is 700 gulden’ te maken. Er werd niets ingehouden en ik kreeg het geld in eerste instantie bijna niet op. Slechts door de aanschaf van mijn eerste Chevrolet Caprice Classic – vele zouden er nog volgen – was dat luxeprobleem snel uit de wereld.

Vanwege mijn technisch inzicht en door mijn ervaring met licht- en geluidsinstallaties werd ik gevraagd als roadie bij diverse Nederlandse bandjes. ‘Roadie’ staat eigenlijk voor road manager,

een interessante titel voor iemand die met enorm zware boxen moet sjouwen, de boel technisch draaiende moet houden, moet zorgen dat het geluid altijd keihard staat en die dan in het holst van de nacht in een krakkemikkige Mercedes-bus naar huis rijdt. In feite waren we moderne galeislaven, aangevoerd door de drum-beat van de rock-'n-roll.

En al die clichés dan van gesloopte hotelkamers, groupies, consumptie van coke, speed en andere gangmakers? Die zijn allemaal waar.

Ik was tevens, naast een dosis technisch kunnen, bravoure en de onverwoestbaarheid van de jeugd, in het bezit van de heilige graal van de roadies: een groot rijbewijs. Dit certificaat had ik in een vlaag van helderheid meteen maar gehaald nadat ik geslaagd was voor mijn gewone rijbewijs. Doordat ik nu ook bevoegd was om de allergrootste trucks te rijden, stootte ik vrij snel door naar bands die in dit soort vrachtwagens rondreden, zoals Earth & Fire, Kayak en Herman Brood & His Wild Romance.

Er is, zoals in elke beroepsgroep, een zekere pikorde in het wereldje van de roadies. Boven aan de technische piramide staat onbetwist de zogenaamde zaalmixer (in het jargon Front of House Engineer). Dat zijn de mannen, en tegenwoordig ook steeds vaker vrouwen, die pontificaal midden in het publiek staan met hun enorme meng-paneel en bij het optreden moeten zorgen voor goed, maar voornamelijk heel hard geluid. Hoe meer schuifjes, lampjes en randapparatuur, hoe mooier. Op het podium, scharrelend in de coulissen, zijn er dan de *stagehands* die moeten zorgen dat de juiste en goed gestemde gitaren worden aangereikt, dat er voldoende flessen Jack

Daniel's staan opgesteld (want dat heeft godfather Keith Richards tenslotte ook) en dat achter die enorme zwarte muur van Marshall-gitaarversterkers, buiten het zicht van het publiek, diverse witte lijntjes klaarliggen.

Dankzij mijn groot rijbewijs was ik pijlsnel toegenomen tot de entourage van de legendarische formatie Herman Brood & His Wild Romance. Deze door archetypische rockmanager Koos van Dijk met strakke hand bestuurde muziekmachine denderde non-stop door het land en vaak daarbuiten. De Wild Romance kende in de loop der jaren vele bezettingen, maar ik had de eer om op stap te gaan met de oerversie: naast uiteraard Brood zelf, de geweldige gitarist Dany Lademacher, bassist Freddie Cavalli en drummer Cees Meerman. Het was de periode van de bekende albums *Street*, *Shpritsz* en *Cha Cha*.

Het succes was dermate groot dat er, naast de enorme truck met een overkill aan apparatuur, zelfs nog een aparte vrachtwagen ten behoeve van de lichtinstallatie mee moest. Aan mij de taak om met de vlam in de pijp deze tweede truck te besturen. Manager en coach Van Dijk wist met zijn mengelmoes van Oost-Gronings – hij was heel lang kroegbaas in Winschoten – en zijn interpretatie van het Engels iedereen op te zwepen: 'Kom op m'n jong! Je moet ze opvret'n. No prisoners!'

Twee optredens op een dag was geen uitzondering. Van Dijk wist dat Brood door zijn levensstijl elk moment kon omvallen. De manager moest dus enerzijds commercieel het onderste uit de kan halen en anderzijds zorgen dat Brood zo lang mogelijk kon blijven doordenderen.

Wat weinig mensen wisten, was dat Brood heel veel dronk, maar

dat was geen interessant pr-verhaal. Het imago van junk was veel romantischer en werd door Van Dijk flink uitgebuit. Wij, als crew, kregen te eten en te drinken, werden voor die tijd riant betaald – uiteraard cash – en ook de andere secundaire arbeidsvoorwaarden waren in orde. Het waren tenslotte de wilde jaren zeventig en het later klassiek geworden Ian Dury-nummer *Sex & Drugs & Rock & Roll (is all my brain and body need)* was ons op het lijf geschreven.

Omstreeks dezelfde tijd (1978) had een zangeres uit Oost-Berlijn met wat studiomuzikanten een elpee opgenomen in een studio in Kreuzberg, West-Berlijn. Daarop stond een nummer dat in Duitsland, maar ook in Nederland een grote hit werd. We hebben het uiteraard over Nina Hagen met *Unbeschreiblich weiblich*. Hagen kreeg echter al snel bonje met haar Duitse band en kwam in contact met Koos van Dijk. Deze zag direct mogelijkheden en wist met zijn gebruikelijke publicitaire intuïtie een zogenaamde romance tussen Brood en Hagen te ensceneren.

De pers lustte er wel pap van, zeker toen er ook nog de speelfilm *Cha Cha*, onder regie van Herbert Curiel, werd gemaakt, waarin een bruiloft van de Duitse popdiva en onze nationale knuffeljunk werd opgenomen in het kerkje van Ruigoord. Deze ‘wild romance’ was echter voor de Bühne, in werkelijkheid kreeg Nina een relatie met een andere tragische held: gitarist Ferdi Karmelk.

Koos van Dijk had met zijn gebruikelijke voortvarendheid op voorhand al een aantal optredens van de Nina Hagen Band verkocht aan diverse clubs en organisatoren van festivals in Nederland, maar ook in België, Denemarken, Engeland en Oostenrijk. Dat Nina Hagen geen eigen band meer had, was voor

Van Dijk een detail; hij zou met zijn contacten in de muziekwereld wel een paar Nederlandse muzikanten weten op te trommelen die in no-time alle nummers van haar album konden reproduceren. Niemand zou het verschil merken. Enige haast was geboden, want het eerste optreden, op het festival van Roskilde in Denemarken, was al over drie weken.

Een veelzijdige keyboardspeler was van cruciaal belang. Het succesalbum was behoorlijk overgeproduceerd, met heel veel synthesizers en ander elektronisch geweld. Zo viel de keuze dus niet op een toetsenist die er lekker punk uitzag, maar op Peter Schön, een nogal braaf uitzijnde muzikant uit het Metropole Orkest. Bassist werd Loutje Leeuw, de drummer Jerry Göbel, die onder meer bij de befaamde Nederbietgroep Short '66 furore had gemaakt. Wie de gitarist zou worden, stond vast: dat werd uiteraard de nieuwe lover van Nina, Ferdi Karmelk. Hij had *very good looks* en werd toen, terecht, beschouwd als een van de beste Nederlandse gitaristen. Had Brood al een behoorlijk verslavingsprobleem, het was kinderspel bij dat van Ferdi; zijn heroïnegebruik was minstens zo legendarisch als zijn gitaarspel. Daardoor zat hij continu in geldproblemen.

Tijdens een repetitie in de Cinetone Studio's in Duiwendrecht, ter voorbereiding op de geplande Europese tournee, was Ferdi voortdurend aan het klooiën met de afstelling van zijn Mesa Boogie Amp, een onder gitaristen befaamd merk versterker.

‘Godverdegodver!’ vloekte de gitarist, nijdig aan allerlei knoppen draaiend. ‘Wat piept en kraakt dat klotteding!’

Waarop Jerry, geboren en getogen Amsterdammer, fijntjes zei: ‘Moet je ’m maar niet zo vaak naar de lommerd brengen!’

Omdat de Nederlandse versie van de Nina Hagen Band zou gaan toeren terwijl Broods Wild Romance ondertussen ook voortraasde, moest er geschoven worden met de crews. Ik kon goed met Koos van Dijk opschieten en hij bombardeerde mij tot tourmanager van zijn hybride Duits-Nederlandse groep.

Mijn voornaamste taak, zo bleek al snel, was het echtpaar Hagen in mijn Chevy op te halen bij hun appartement op de Linnaeusparkweg in Amsterdam-Oost en ervoor te zorgen dat ze op tijd bij hun optreden of op Schiphol arriveerden. Ik was aanvankelijk blij met mijn stijging in de hiërarchie en de daarbij behorende salarisverhoging, maar al snel bleek dat ik meer babysitter was dan tourmanager. Nina en Ferdi hadden constant slaande ruzie op de achterbank, als het mij überhaupt al lukte om ze daar te krijgen.

Vaak was Ferdi niet thuis (scoren op de Zeedijk), soms reageerden ze niet op de deurbel en moest ik mij verlagen tot het oud-Hollands gooien van steeds grotere stenen tegen het raam. Op weg naar een optreden in Brussel ging alles wonderwel goed. We waren redelijk op schema. In de wijk Molenbeek was er bij een stoplicht opeens weer heibel op de achterbank.

Hagen begon te krabben en te gillen – haar vocale handelsmerk. Ferdi sprong uit de auto en verdween in de avondschemer.

Zo kwam ik aan bij de beroemde concertzaal Ancienne Belgique zonder gitarist. De Wild Romance had die avond even geen optreden, dus Koos van Dijk was ook aanwezig in Brussel.

Hij stond nerveus bij de artiesteningang te wachten. ‘Waar is Ferdi?’

Nina zei niets en stormde naar de kleedkamer. Koos en ik konden niets anders doen dan wachten.

‘Hij komt wel weer boven water, Koos,’ sprak ik geruststellend. ‘Jij hebt tenslotte cash en dat heeft-ie vanavond weer hard nodig om ergens te scoren.’

En inderdaad, toen het voorprogramma met het laatste nummer bezig was, meldde Karmelk zich in de kleedkamer.

Leer mij ze kennen, die junkies.

Maar het absolute dieptepunt zou zich voltrekken in Oostenrijk. Van Dijk had daar aan een lokale promotor twee shows verkocht, een in Wenen en de andere in Linz. Omdat niet alles was uitverkocht, had Koos bedacht dat Nina en Ferdi wel een dag vooruit zouden kunnen gaan om in een populaire talkshow een beetje reuring te genereren.

En die kreeg hij. In het liveprogramma *Club 2* van de publieke omroep ORF ging Hagen enorm tekeer tegen de oerconservatieve opvattingen van de Oostenrijkse mannen en demonstreerde ze uitvoerig hoe en met welke standjes vrouwen zichzelf het beste konden bevredigen. ‘Man braucht die Männer überhaupt nicht!’ riep ze uit.

Al tijdens de uitzending stonden de telefoons in de studio roodgloeiend en de volgende ochtend was het in alle kranten voorpaginanieuws. De presentator werd ontslagen (er moest tenslotte iemand geslachtofferd worden) en heel Oostenrijk stond op zijn achterste benen.

Die middag om half twee kwamen wij, de rest van de band, op Vienna International Airport van de vliegtuigtrap gestapt. Beneden stond de lokale promotor, verderop twee mannen met regenjassen en gleufhoedjes en daarachter een groen-witte Polizeiwagen.

Gedurende ons hele verblijf, een dag of drie, kregen wij politiebewaking. Er was namelijk door een neofascistische groepering (of is 'neo' hier een overbodige term?) bedreigd met een aanslag op Hagen. Het eerste wat we moesten doen, was een nieuw hotel vinden, want de eerder besproken hotels weigerden om ons te herbergen. Dit lukte met veel moeite door onder een andere naam te reserveren.

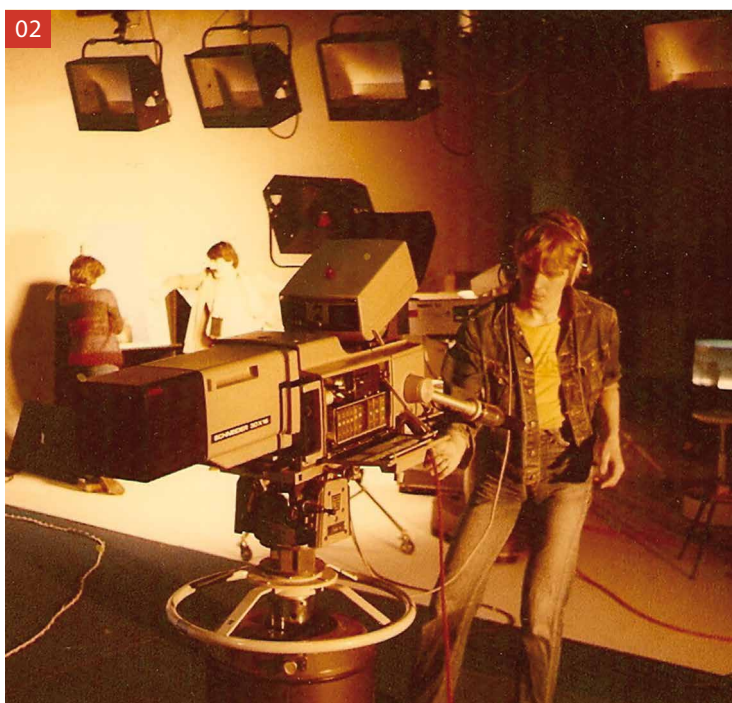
Het optreden zelf was de gebruikelijke afraffeling van Nina's meest bekende nummers, afgewisseld met snoeiharde en ellenlange Jimi Hendrix-imitaties door Karmelk.

Het tweede concert, in Linz, verliep muzikaal gezien behoorlijk rampzalig: Karmelk maakte op het podium niet alleen ruzie met Nina, maar als vanouds ook met zijn gitaarversterker. Het gevecht ging 's ochtends in de ontbijtzaal vrolijk verder. Nina rende woedend naar haar kamer en deed de deur op slot. Ferdi holde haar achterna en trapte woedend de deur in. Hij was weliswaar een junkie, maar had als voormalig kickbokser nog steeds een indrukwekkende highkick in huis.

We waren al op weg naar het vliegveld toen de hotelmanager, die van een onthutst kamermeisje de schade had vernomen, de achtervolging inzette. Halverwege de snelweg van Linz naar Wenen kreeg hij onze crewbus in het vizier, en hij liet niet meer los. Hij bleef ons achtervolgen tot aan het vliegveld. Uiteindelijk heeft de Oostenrijkse promotor hem vlak voor de incheckbalie wat bankbiljetten toegestopt.

In het vliegtuig naar huis begon het gekibbel van Ferdi en Nina opnieuw. Ik zat een rij of tien achter hen, maar het schelle mengmoesje van Duits en Engels van Nina knalde door de cabine.

Peinzend uit het raampje kijkend, besloot ik dat het wel mooi was geweest met mijn carrière in de muzikwereld. Ik ging serieus werk maken van mijn ambities op het gebied van de camera en televisie.

01 | Met 8mm-camera van vader in Vondelpark, begin jaren zeventig (p. 19)

02 | Oefenen met grote studiocamera bij Cinevideo, 1980 (p. 31)